

- Przyjmuje się, że literatura jest głęboko związana z mitem, powinowactwo to sięga starożytności, kiedy mit dał początek literaturze. Mitologia uważana jest za wzorzec literatur. Literatura europejska sięga najczęściej do mitu śródziemnomorskiego i judeochrześcijańskiego, jednak nadal żywotny pozostaje mit słowiański i celtycki. Funkcjonowanie mitu w literaturze odbywać się może za pomocą: reinterpretacji (przywołania motywu mitologicznego, któremu towarzyszy zmiana znaczenia), prefiguracji (podjęcia przez utwór współczesny motywu mitycznego, przy czym czytelne podobieństwo występuje w losach bohatera, w organizacji przedstawionej rzeczywistości), inkrustacji (ornamentyki złożonej ze środków stylistycznych: metafory, porównania, aluzji, tworzących zewnętrzną płaszczyznę utworu), rewokacji (przywołania motywu mitologicznego bez zmiany znaczenia). Ponadto uważa się, że pewne wydarzenia i postaci istotne dla danej społeczności mogą ulec procesowi mityzacji poprzez powtarzanie. W literaturze polskiej mamy do czynienia z mitem J. Piłsudskiego, Napoleona, A. Mickiewicza; również pewne przestrzenie szczególnie eksploatowane przez literaturę mogą urastać do roli mitu, poprzez nagromadzenie wokół nich znaczeń naddanych, np. mit Wenecji, Rzymu, Lwowa. Podobnie kategoria czasu może ulec mityzacji (mit dzieciństwa, mit młodości). Sami czytelnicy tworzą zaś mit literatury i artyści poprzez nagromadzenie stereotypowych wyobrażeń o ich funkcji w życiu społeczeństwa i narodu. Mit może także funkcjonować w literaturze poprzez czytelne, wielokrotne powtarzanie pewnych motywów, układów fabuły u jednego twórcy lub grupy twórców oraz poprzez typowy dla mitu porządek zdarzeń oparty na zasadzie binarnej. Poszczególne epoki literackie doby nowożytnej mają odmienny stosunek do mitu. Literatura oświecenia fascynuje się głównie mitem śródziemnomorskim oraz mitologią orientalną, przy czym mit jest dlań zmyśleniem, samo przywołanie motywów mitologicznych ma służyć podkreśleniu erudycyjności autora i pełnić funkcję ornamentacyjną w utworze. Romantyzm natomiast szuka w micie prawdy, jądra bytu. Mit służy jako środek przekazywania prawdy objawionej, ma charakter uniwersalny i pełni funkcję wzoru myślenia, pozwalającego na poznanie rzeczywistości (np. mit w koncepcji J.G. Herdera). Mit ma jednoczyć w sobie filozofię, poezję i religię. Ważną rolę pełnią też mitologie narodowe. Pozytywizm nie fascynuje się mitem, odrzuca go w sposób programowy. Literatura posługuje się nim tylko w celu inkrustacji lub wykorzystuje go do zbudowania figury, jaką jest paralela. Zmianę przynosi epoka modernizmu, która nie tylko przywołuje stare mity, ale głównie pod wpływem nowej filozofii (H. Bergson, F. Nietzsche) tworzy własne mity socjopolityczne. Dwudziestolecie międzywojenne przynosi ze sobą mity historiozoficzne (mit rewolucji, mit sztuki - pracy itd.). Ten trend jest kontynuowany w

dobie wojny i okupacji, przy czym często przywołuje się mity kolektywne, odwołujące się do mitologii śródziemnomorskiej i judeochrześcijańskiej, co było związane z modlitewnym tonem utworów. Współczesność, dzięki zainteresowaniu problematyką mitu przez naukę, prowadzi nie tylko do przywoływania mitów już istniejących, ale i do tworzenia nowych (twórczość Z. Herberta, E. Brylla, M. Białoszewskiego). AA BIBLIOGRAFIA: E. Kuźma: Kategoria mitu w badaniach literackich. "Pamiętnik Literacki" 1986, z. 4; H. Markiewicz: Literatura a mity. "Twórczość" 1987, nr 10; R. Matuszewski: Doświadczenia i mity. Warszawa 1964; S. Stabryła: Hellada i Roma w Polsce Ludowej. Kraków 1983; S. Stabryła: Hellada i Roma. Recepcja antyku w literaturze polskiej w latach 1976-1990. Kraków 1996

